

A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata

Avagy a zene mint legális doppingszer

MAH-318

2023. január 6.

A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata

Tartalom

Bevezetés	2
A zene mint legális doppingszer	8
A sportolók és a zene	11
Indulók, stúdiók	16
Szurkolók	22
Összegzés	28
Bibliográfia	30

Bevezetés

Életünk szüntelen kommunikációs tényezőkön alapul, meghatározó része a mozgás, amellyel a testünk egészségét, aktív életvitelünket vagy hangulatunkat is kifejezhetjük.¹ A mozgást nem csupán a mindennapos – szükségszerű – sétára érthetjük, hanem a különböző akarva-akaratlanul elvégzett speciálisabb testgyakorlatokra, mozdulatsorokra. Akár felállni egy székről, lefeküdni az ágyra, nyújtózkodni, vagy csak megforgatni a nyakunkat egy fárasztó munkafolyamat után – mind mozgás, amely befolyásolja a vérkeringést, a szerveink működését, a mentális egészséget. No, de van-e valamiféle rendszer, amely meghatározza azt, hogy milyen sorrendben végezzük ezeket a tevékenységeket? Dr. Trenka Magdolna *Élet-Ritmus-Sport* című tanulmányában a „ritmus” jelentőségét hangsúlyozza. Szerinte az egész természet, minden létező az Isten által alkotott elrendeléstől fogva egy adott ritmus szerint működik.

„A ritmus és az emberi élet összeforrt. A teremtet világban eredendően harmónia van és minden mindennel összefügg. »Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott.« [TER 1,31.] A természetben mindenhol ritmust láthatunk. A változás, a körforgás ritmusát /évszakok, napszakok/. Talán még emlékezünk ezek természettörvényi, fizikai/csillagászati hátterére. Ez határozta meg évezredekig az ember életét, az élet rendjét, harmóniáját” (Trenka, 336).

A ritmus egyik legtokélatesebb modern megtestesülése pedig kétségkívül a zene. A zene sokféle lehet, és már az őskorban is érzékelték és értékelték a ritmus és a magas-mély hangok közti különbségek érzelmformáló erejét. Ahogy teltek az évszázadok, az ókortól kezdett formálódni a zene. A középkorban már a különböző hangszerek korábban is ismert formájukból forradalmasítva egyre fejlettebb alakban jelentek meg, például a lovagi kultúrához szorosan kapcsolódott a zene, a hangjáték. A huszadik század pedig elhozta az emberiség számára a kiforrott populáris zenét. A szimfonikus dallamokból különvált a jazz, a swing, majd a rock, a punk, a disco, mára pedig megfoszthatatlan uralmától a pop. A zene tehát ritmust ad. Azonban a ritmus és a különböző tónusok önmagukban nem elegendőek a testi feltöltődéshez, fejlődéshez. A zene mellett a másik fő irányvonal a sport lesz, amely ugyancsak évszázadok, vagy inkább évezredek óta meghatározza az egyre érettebb emberi kultúrákat. Ami azt illeti,

¹ Ez a fejezet részben megegyezik a szerző *A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata* címen megvédett záródolgozatának a fejezetével.

történelmi vonatkozásban mindkét időtöltés – a zenehallgatás és a sportolás – hosszas évszázadokkal ezelőttre nyúlik vissza. A kettő kapcsolata is, bár már jóval a populáris zene 20. századi, modern struktúrája és az első újkori olimpia megrendezése előtt, szorosan kialakult, e párhuzam vizsgálata egészen újkeletű. Talán ennek is tudható be, hogy sem a könyvtárak, sem a világháló nem bővelkedik efféle tanulmányokban, anyagokban. A rendelkezésre álló ideologikus megfogalmazások azonban éppen elegendőek, hogy megértsük, miképp fonódik össze az auditív szórakozás és a testmozgás, a sport kultúrája. Az első „hangos” szurkolói csoportok a labdarúgásban a 60-as években jelentek meg Olaszországban, de mai jellegüket az angol szurkolói kultúra kezdte kibontakoztatni a 80-as években, ezt az időszakot tekinthetjük tehát jelen esetben a labdarúgás és a zene összekötését kialakító évtizednek, néhány évvel később a dolgozat tárgyát képező magyar sportvilágot is elérte a populáris zene adrenalinvihara. S hogy értsük, miképpen alakította mára jelentősen a sport világát a zene, a „szórakozás” mint kifejezés irányából érdemes megközelíteni a kérdést. Mivel a sport és a zenehallgatás, zenekészítés is egyfajta szórakoztatóiparhoz szorosan kötődő cselekvés. A látványon túlmenően pedig a fül érzékeinek kielégítésére is egyre erősödő igénye alakult ki a résztvevőknek, így a szórakoztatás-szolgáltatás e két vonulata szükségszerűen és elválaszthatatlanul összekapcsolódott egymással. Mára pedig zene, szurkolói dalok, indulók nélkül el sem tudunk képzelni egy-egy mérkőzést (McGuiness, 179-180.)

Dolgozatomban a populáris zenei kultúra és a magyar profi sport összefüggéseit vizsgálom három szinten: a közvetlen résztvevő, tehát a sportoló, vagy pálya széli személyek szintjén, a „zeneszolgáltató”, tehát a technikus vagy a zenekészítő szempontjából, illetve a kívülálló szemlélő, a szurkoló szintjén.

A közvetlen résztvevőkről érdemes leszögezni, hogy többfelé indulhatunk velük kapcsolatban. Nem feltétlenül csak sportolókról eshet itt szó, hanem edzőkről, közvetlen szakmai stábról, egészségügyi szakemberről, de játékvezetőről, vagy épp szövetségi ellenőrrel is. A második vonalban azok kapnak helyet, akik azért felelősek, hogy a meccs (és a szurkolás) kezdetéig ne csend uralkodjon a lelátón és a játéktéren, hanem valamiféle hangulatfokozónak szánt auditív jelenség, tehát zene, vagy legalábbis zenei elemeket hordozó tartalom. Ők a technikusok, a hangmérnökök, azonban a helyi műsorközlőnek, a speakernek is velük van közvetlen kapcsolata, és a „stúdióból” vagy a pálya széléről teljesíti feladatát. A harmadik „típus” pedig az, aki egyénként lehet, hogy az adott eseményen kívül szintén hivatásszerűen űzi valamely sportágat, vagy ahhoz köthető tevékenységet, de a vizsgált mérkőzéseken mégis a lelátón foglal helyet: ő a szurkoló, átfogó értelemben a közönség. Ezesetben beszélhetünk ultrákról, tehát

fanatikus, végig talpon szurkoló közönségről, léteznek szemlélők, akik többnyire ülve, csendben figyelik a történéseket. És természetesen vannak az átmenetbe sorolható jelenlévők, akik hangosan véleményt nyilvánítanak, alkalom adtán beszállnak a szurkolásba, ám nem tagjai egyetlen szervezett csoportnak sem, de vehemensen képesek reagálni bizonyos mozzanatokra. A külső megfigyelő esetében viszont fontos, hogy nem csupán a sport viszonylatában lehetnek érdekeltek, de a megfigyelések alapján a zene rájuk is jelentős hatással lehet, akár fizikailag, akár érzelmi, értelmi szinten.

A sport és a zene már az ókori görög társadalom fénykorában is meghatározta az egyén mentális és testi fejlődését. Az olimpiák ősein meghatározó volt, hogy a test teljesítményéhez ne csupán a fizikai, pusztán, nyers erő járuljon hozzá dominánsan, hanem a művészet, az esztétikum, ilyen formán pedig az auditív dimenzió, tehát a zene is. Ez pedig szoros összefüggésben áll a végeredmény elérésének módjával, a cél teljesítéséhez való hozzáállással, mint az egyén testi és lelki egyensúlyán alapuló elhatározással (McLeod, 8.)

A sport médiaesemény jellegénél fogva pedig különösen is nagy jelentősége van a különböző zenéknek. Ami a jelenlétélményt illeti, a közvetítettség épp úgy jelen van a helyszínen megtekintett mérkőzéseken is, mint a tévén követett események esetében. A helyszínen olyan közegeken keresztül kapunk zenei, hangulatfokozó ingereket, mint például a cheerleaderek kimondottan csapatcentrikus, csapatszínhez kötődő showja, a speaker közönségszórakoztató monológjai, illetve az óriáskivetítő, amelyen keresztül máris audiovizuális médium prezentálja számunkra az egyébként saját szemmel is befogadott közeget. A televízió követett sporteseményt vizsgálva pedig a stúdióhangok, mint átkötő intrók fűznek szorosan az adott sportághoz, eseményhez. Mindezeket túl pedig, amikor a közvetítés átkapcsol a stúdióból a helyszínre, hallhatjuk a csarnokban, stadionban bejátszott zenéket, éppúgy, mint időkérések, játékmegszakítások során, amikor a kommentátor hangjával szemben a helyszíni élvezet prioritást. A televízió előtt ülve, az indulót a készüléken keresztül közvetítve hallva is képes magával ragadni a szimpátiából származó hev, így a szurkolás a nem jelenlétélménnyel is adrenalingazdag lesz.

A sport azonban a zenéhez hasonlóan szinte minden összetevőjében megújult, az 1896-os, első újkori, Athénban rendezett olimpiára nevezett sportolók már egy egészen új környezetben, rendszabályozott követelményrendszer alapján mérték össze tudásukat. A zene különböző műfajai pedig lassan összeforrtak a sporttal, kialakultak egészen sajátos zenetípusok, a profi sport pedig oly módon hódított magának teret az auditív művészet világában, hogy egyes

dalokat már kifejezetten sportolóknak, csapatoknak kezdtek írni. Napjainkra pedig a szervezett szurkolói kultúra is kisajátított egy-két olyan dallamot, és saját csapatuk biztatására írhatnak rá szöveget, gyakorlatilag teljes szabadságot élvezve. Magyarországon rendkívüli hagyománya van és nagy népszerűségnek örvend számos egyéni és csapatsport is. Persze, akadnak olyan sportágak, amelyek már nem a régi fényükben ragyognak, mint például a birkózás, vagy némi útkeresés után jelenleg épp (újra) rátalálnak virágzó mivoltukra. Ez utóbbira például a női kézilabda lehet az ékes példa. Az úszás esetében pedig azt hiszem, nem kell hosszasan kifejteni, hogy Hajós Alfréd-től Milák Kristófig világverő nemzet a miénk. A sport fejlődésével párhuzamosan változott a lelátói élet is, kialakultak a különböző szervezett szurkolói formák, a csapat/sportoló és közönsége pedig mára elválaszthatatlan egységet alkot. Hogy megértsük a mozgás teljesítményen alapuló, versenyszerű szintje és a populáris zene közös útját, előbb talán tisztázzuk, melyek is ezek a konkrét, egyedülálló típusok.

Alapvetően és mindenekelőtt az induló fogalmát érdemes megemlíteni. Indulóból sokféle létezik, kiváltképp egy olyan országban, mint Magyarország. Ezer éven át ünnepelte vagy szenvedte hazánk a történelem közvetlen sodrát és megannyi rendszer, hatalom, eszme váltotta egymást. Így természetesen nem ismeretlen a magyarok számára az induló fogalma. Efféle zenei alkotásból sokféle lehet. Katonai, politikai, de a nemzet összetartozását kifejező dal, a himnusz (nekünk inkább nagybetűvel Himnusz) is egyfajta induló. Mivel pedig a sportcsapatok olyan közösségek, amelyek szervezett címer, struktúra, hierarchia alá rendeződve, szabott feltételrendszer szerint működnek, célszerű, hogy saját indulóval rendelkezzenek. A csapatdal feladata pedig egyrészt az identitásreprezentáció, a klub, a csapat milyenségét kifejező szöveggel és dallamvilággal, illetve az összetartó erő, hogy ha szurkoló, játékos, edző bárhol meghallja, egyből saját csapatszínei, rajongva szeretett közösségének tagjai jussanak eszébe. Szülővárosom és lakóhelyem esetében ez remekül vizsgálható, hiszen Debrecen elsőszámú klubja, a DVSC (Debreceni Vasutas Sport Club) labdarúgócsapatának hazai mérkőzései előtt is egy jól ismert, klasszikus induló csendül fel, a kézilabdázók esetében pedig szintén beszélhetünk kifejezetten a csapat számára született zeneszámról. A Debreceni Egyetem fekete-fehér gárdája, a DEAC (Debreceni Egyetem Atlétikai Club) kosárlabdázóinak is született már önálló indulója, 2021 óta azonban átfogóan az egész DEAC-nak is egységes a himnusza. A zene tehát képes identitást építeni. Ellenben motivál is, és mentális szükségletet teremt. Nem véletlen, hogy gyakorlatilag valamennyi magyarországi sportesemény (külföldön hasonló tendencia figyelhető meg) előtt már szűk háromnegyedórával zene szól a stadionban, a csarnokban, a játéktéren. Az úgynevezett bemelegítőzenék esetében már az átfogó populáris

zenei kultúra részét képező számokról van szó. Ezek a nagyközönségnek íródtak, többnyire popzenék, és a lejátszási lista összeállításáért felelős személy gyakorlatilag kivétel nélkül a csapattagok egyike. A harmadik, talán a közönséget és a sportesemények főszereplőit legkevésbé befolyásoló zenei szint a mérkőzéseken hallható gólzene vagy időkitöltő zene. Ezek leginkább akkor csendülnek fel, amikor időt kér az egyik csapat, vagy valamilyen okból meg kell szakítani a játékot. E három auditív dimenzió alapján fogom tehát vizsgálni a meccsek zenei összefüggéseit.

A másik elemzési szempont – amint arra már utalást is tettem – a résztvevők oldalán történő kutatás. Fontos lesz majd észrevenni és megfigyelni, hogy különböző sportágak élvonalbeli, igazolt, profi sportolói, a DEAC színeiben hátvédként, elsőosztályban kosárlabdázó férfi sportoló, Polyák László és egy női kézilabdázó, az ugyancsak élvonalbeli DVSC Schaeffler válogatottban és nemzetközi kupaporondon is tapasztalt játékosa, a beálló pozícióban kézilabdázó Bordás Réka egészen másképp vélekedhetnek a zene sporttal kapcsolatos fontosságáról, a hivatásidőn kívüli edzés során fogyasztott zenékről és az ehhez köthető szokásokról. Harmadikként pedig egy olyan sportoló szemszögéből vizsgálom a kérdést, aki egyaránt belső és külső résztvevőként is jelen van a mérkőzéseken. Ő a cheerleader, a táncos, aki egyszerre sportoló és szurkoló. A DEAC Cheerleaders vezetője, Ócs Adrienn válaszai segítették kutatásomat. A lejátszási lista kijelölése, a zene fogyasztása azonban csupán alaprésze a folyamatnak. Ehhez társulnak a különböző technikai feltételek, a hangmérnöki, technikus stáb munkafolyamatai. Ez az a munkaegység, amely a képi, fénytechnikai megjelenítés (tehát a megfelelő körülmények biztosítása) mellett a zökkenőmentesen működő hangrendszerért is felelős. A kérdéskör e részére a választ a Nagyerdei Stadion stúdiójában történő cselekmények, elhangzó párbeszéd elemzésével szemléltetem majd dolgozatomban. A szurkolói, tehát a kívülálló „résztvevő” környezetében zajló folyamatokat pedig ugyancsak főképp debreceni csapatok megmérettetéseinek végzett megfigyeléssel vizsgáltam. E tekintetben azonban már közvetlen, országos adatokra is hagyatkozhatunk, hiszen a közösségi média, elsődlegesen a Facebook és a Google szolgáltatásai hatalmas felületet biztosítottak és nyújtottak segítséget ahhoz, hogy kérdéseimmel tömegeket érhessek el. Így pedig kilépve a lokális keretek közül elérjek olyan érintetteket is, akik egy-egy sportág, például a kézilabda terén egészen más színekért, nevekért, akár zenékért rajonganak, mint én vagy közvetlen környezetem. A sportesemények zenei tényezőinek hármasa és a résztvevők szintjeiből alkotott hármas alkotja tehát azt az egészet, amely alapján kutatásomat végeztem. Egyetlen tényezőt azonban mindenképpen tisztázni kell még előljáróban: az együttműködés fontosságát. Ezek a már

említett részletek külön-külön sosem működnek a sport viszonyában. A szurkoló és a sportoló csupán együtt, mondhatnám kéz a kézben teljesíthetnek tökéletesen. A sportolónak ugyanis mindig a szurkoló adja azt a „hiányzó” plusz motivációt, amellyel százszázalékos eredménnyel veheti ki a részét a csapatmunkából. A szurkoló rajongva szeretett klubja nélkül viszont ugyanúgy veszett helyzetben találná magát. Ugyanez az összefüggés igaz a zene és a sport résztvevői kapcsolatára. A szurkolói dalok is zeneiséget képviselnek. Van ugyanis intonációja, kötött dallama, ritmusa és kötött időtartama egy-egy, a lelátón elhangzó éneknek. Ezen a szinten pedig körbeértünk, hiszen vissza kell csatlagnunk a szurkoló és a sportoló együttműködésére. Az efféle zeneiség, akárcsak az induló célja ugyanis az identitásteremtés és a reprezentáció. A saját szurkolókat szófordulataikról bárhol fel kell, hogy ismerje a játékos, akárcsak csapatát az indulóról. Az identitásteremtés kérdésének megfejtéséhez némi külföldi kitekintésre is szükségünk lesz. Fontos továbbá a meccs idejének pontos szemléltetése, hiszen a játékrészek előtti, közbeni, közötti és utáni pályán történő, pályaszéli és lelátói szereplőmegfigyelés egyaránt kulcsfontosságú lesz a válaszkérés szempontjából. Alapvetően Mohos Péter, debreceni dalszerző, a Hangfogó Band énekes-gitáros-dalszerzője, a DEAC egykori indulójának szerzője szavaival foglalnám össze a sport és a zene összefüggését:

„Olyan dallam és szöveg kell egy indulóhoz, amelyet könnyedén meg tud tanulni csapat, szurkoló egyaránt, hogy együtt is énekelhető legyen. És nem csupán meccs előtt hangzik el, hanem meccs közben is lehet dalolni. Ennek Angliában és Olaszországban igen komoly hagyománya van.”

Dolgozatomban e fentebb bevezetett szintek közti összefüggésekkel, szemléletmódokkal, szemléletkülönbségekkel keresek választ, és próbálok képet alkotni a magyar professzionális sport és a populáris zenei kultúra közvetlen kapcsolatáról. Arra is reflektálok majd, hogy valójában szükség van-e a mérkőzéseken zenére, és a lehetséges válaszokra pro és kontra fejtek ki érveket, indokokat. Dolgozatom bevezetője végén pedig álljon itt egy idézet a kosárlabdatorténem egyik legmeghatározóbb játékosától, a Chicago Bulls ikonikus dobóhátvédjétől, Michael Jordantól, aki e mondatában megragadta a sport összetartó erejének lényegét, és a továbbiakban kifejtett témának pedig, azt hiszem, méltó alaphangja lehet:

„A csapatban nincs olyan, hogy "én", a csapat győzelmének viszont része.”

1. fejezet

A zene mint legális doppingszer

Dolgozatom hipotézise, hogy a zene elengedhetetlen összetevője a profi és a rendszeres hobbisportolásnak egyaránt. A következő néhány bekezdésben azt vizsgálom, hogy a sport résztvevőinek nem csupán hangulatára, a sportesemény jellegére, környezetére van hatással a zene, hanem az egyén pszichikai állapotát, mentális hozzáállását is nagyban képes befolyásolni egy-egy zeneszám, és a teljesítményre, az eredményességre épp úgy hatással van a sportzene, mint ahogy az képes megalapozni egy mérkőzés izgalmait, feszültségét, kiélezettségét. E tekintetben pedig fontos lesz, hogy férfi és női sportolók szempontjából külön szemléljük ezt a kérdésfelvetést, illetve annak feloldását. Azonban fontos hangsúlyozni, hogy jelen esetben korántsem társadalmi fogalomként használom a nő és férfi kifejezést, akárcsak a szakirodalom szerzői. Kizárólag biológiai értelemben teszünk különbséget a két nem között.

Antohny Bateman és John Bale tanulmánykötetében Jeffrey O. Segrave éles különbséget tesz a sportbeli nőiesség (femininity) és férfiasság (masculinity) fogalmak között. Azt mondják, a két nem különböző célokat tűz maga elé, amikor sportol, vagy a sporteseményben kívülállóként, tehát szurkolóként vesz részt. (Segrave, 121.) Mindezt azzal magyarázzák, hogy már a korai olimpiai játékok, mint az ókori játékok, erős különbséget tettek a két nem között, az első újkori olimpiáktól kezdve pedig már, bár részt vehettek nők a sporteseményeken, a mai napig egészen különböző részegységként kezelik őket, egyes sportágakban pedig, mint például a torna, nem is egyeznek meg a versenyszámok. Hasonló példaként állítják a zenét a nembéli különbségek alátámasztására, hiszen általánosságban az olimpia a zenei hangtónusokhoz hasonlítható: egyes hangfekvések például kifejezetten női előadók által használatosak, így a mezzoszoprán, egyesek hangosztályok pedig férfienekesek számára mutatnak előnyösebben, mint a bariton.

Ken McLeod mindezt már a hormontermelés vizsgálatával igazolja, férfioldalról (McLeod, 1.). Utóbbi szerző szerint a tesztoszteron elengedhetetlen a kívánt teljesítmény eléréséhez, a férfi hormon azonban a legtöbbször csupán különböző doppingszerek, a sportban többnyire illegális teljesítményfokozók, hormonkészítmények, hormontermelődést befolyásoló szerek által „gyarapítható”. A tesztoszteron esetében McLeod szerint az alapvető férfiúi vágy is növekszik azáltal az „eredményes reprezentáció” iránt, hogy az adrenalin és a férfi hormon

termelődése a teljesítményt is képes számos esetben növelni (akárcsak az alábbi példa is mutatja majd). A bizonyítási kényszer egyre erősödik a sportolóban.

Nem úgy a zene által. Szemléletes példát használ, hiszen az egyik legismertebb, klasszikus amerikai sportzene reprezentációt állítja az olvasó elé: a gettórap és az afroamerikai kosárlabda kapcsolatát, amennyiben számos rapper a kosárlabdában éli ki feszültségeit, míg számos kosárlabdázó rapper karrierbe kezd. E megkülönböztető, de korántsem diszkriminatív irányvonalon haladva fogom megvizsgálni, miképp hat a pszichére a sportzene, a zenehallgatás, és a teljesítményvágy.

E ponton említhető ismét a szurkolói szubkultúra. Nem véletlen, hogy a sporttörténelemben számtalan példát láttunk arra, hogy a férfi sportolók különböző illegális szerekkel próbálták megnövelni tesztoszteronszintjüket, több-kevesebb, de inkább kevesebb sikerrel, hiszen az egyre fejlődő orvostudomány rendre egyértelműbben tudja kimutatni az efféle stimulánsokat. No, persze, nem olyan esetekre kell gondolni, amikor sportlövők például alkohollal próbálják célzókéességüket javítani. Sokkal inkább szembetűnő példa a világ egyik leghíresebb doppingügye, Lance Armstrong esetében. A kerékpárversenyző 1998 óta szerzett valamennyi eredményét semmisnek tekintette az USADA (Amerikai Doppingellenes Ügynökség), így a teljesítményfokozó szerek miatt Tour de France győzelmét és a 2000-es olimpiai bronzérmét is.

Helyi példát tekintve a debreceni kézilabda- és futballtábor (b-közép, ultrák) közönségét tekintve átlagosan 10 személyből 8 férfira jut mindösszesen 2 nő. A férfiak a lelátón is bizonyításvágygal rendelkeznek, hiszen a szurkolás, az intenzív vokális folyamat ugyancsak tesztoszterontermelő hatással rendelkezik, így a szurkolással, a komponált szurkolói dalok minél hangosabb éneklésével egyfajta mód nyílik a férfiasság demonstrációjára, az erőfölény bemutatására az ellenfél számára. Egyéni szinten pedig, az egyéni sport esetében szintén a bizonyításvágy figyelhető meg, amelynek egyik segédeszköze a gyors, dinamikus, intenzív zene, mint bajtárs az edzésben. A minél magasabb szintű eredmény eléréséhez továbbá adrenalin termelődik, amely segít a lehetetlennek tűnő akadályoknak való nekirugaszkodásban is.

A nők esetében természetesen nem beszélhetünk tesztoszteronról, szükségtelen is volna. A női, tehát a „femininity” csoportját alapvetően kettő tényező segíti a minél jobb teljesítményhez: dopamin és adrenalin. Előbbi véráramban és szervezetben való termelődését a kedvenc zeneszámok adott listába rendezése, és bemelegítés során történő meghallgatása segíti, a

mérkőzés, a megmérettetés célja pedig a felfokozott hangulatban automatikusan kiváltja az adrenalint. Nem véletlen tehát, hogy a debreceni női kézilabdázók, a DVSC Schaeffler játékosai szezonról-szezonra ragaszkodnak hozzá, hogy a bemelegítés során elhangzó zenelistát ők maguk állíthassák össze. A női sportolók esetében természetesen ugyancsak jelen van a bizonyításvágy, de ennek egészen más módja, mint a „masculinity” körében. Míg utóbbi kifelé szeretne bizonyítani, férfiasságrepresentáció hajtja, addig a női sportolók elsősorban a személyes meggyőződést szeretnék erősíteni. Ezen túlmenően pedig a zene különböző összetevői, mint ritmus, harmónia, hangzásvilág, vagy akár a dallamtapadás képes örömszerző stimulánsként, egyéb esetben akár nyugtatóként is funkcionálni. (Loizou – Karageorghis, 43.) Továbbá az önbizalomerősítés, és az önmagának való bizonyítás a sportoló egyén célja. Ehhez pedig a folyamat elengedhetetlen, amely első tényezője a zenével történő vágyfokozás, majd a cél felismerése, végül pedig a teljesítmény, amely pozitív esetben elégedettséget ébreszt a sportolóban, közvetetten pedig közönségéből is elégedettséget vált ki, negatív esetben motivációt nyújt a következő alkalomra, hogy sikerüljön az esetleges kudarcot felülmúlni, kijavítani. Ez utóbbi eshetőség esetlegesen ugyancsak képes lehet adrenalinkiváltásra.

Mindezek fényében tehát azt mondhatjuk, hogy a sport valamennyi szintjén, a közvetlen résztvevők, tehát a sportolók, egyéni szinten edzés során mint személyek, és külső szemlélők, mint szurkolók tekintetében is megerősíthető az a hipotézis, amely szerint a zene tekinthető legális doppingszernek, hiszen a szervezetre gyakorolt hatása mentális és pszichikai teljesítményfokozó erővel rendelkezik.

2. fejezet

A sportolók és a zene

A 21. századi, legmodernebb sportszemlélet szerint a különböző megmérettetéseken a lelátóra érkező szurkoló fejezi ki tiszteletét azzal, hogy idejét és energiáját nem spórolva kilátogat a mérkőzésre.² Így tehát a sportolóra kettős nyomás nehezedik. Önmagának is bizonyítania kell, hogy a lehető legmagasabb szintű teljesítményt nyújtva csapatát győzelemre vezesse, illetve, hogy úgy viselkedjen és teljesítsen, hogy a fizető szurkoló elégedett legyen a látottakkal. Ennek a „kettős terhelésnek” két szintjét különböztethetjük meg. A privát teret, mint az edzés, a bemelegítés (akár fülhallgatóval) terét, illetve a nyilvános, közösségi teret, azt a cselekvéssorozatot, ami a pályán zajlik, a mérkőzés eseményeit. Az pedig, hogy mindehhez milyen hangulatban áll hozzá a sportoló, korántsem lényegtelen tényező. Személyes és nyilvános szférában egyaránt nagy befolyást gyakorol a teljesítményre és a hozzáállásra a zene. Costas I. Karageorghis és Peter C. Terry szerint öt tényezőjét különböztethetjük meg, amelyek az emberi szervezet működésére hatással vannak: a melódiája, a hangok harmonikus sorrendje, a ritmus, a tempó és a dinamika. A melódia a zene azon része, amelyet füttyülhetünk, dúdolhatunk, egyszerűen megjegyzünk, tehát maga a dallam alapja. Ez már önmagában képes hangulatot formálni, elengedhetetlen hozzá azonban a harmónia. Ez határozza meg, hogy magas vagy mély hangfekvésű dallam esetén mennyire kellemes tónusban váltják egymást a hangok, így a harmónia maga a zene hangvétele. A ritmus, a tempó és a dinamika pedig a zene sebességét adja, amivel közvetetten az adrenalin fokozható. E ponton kiemelném a tempó jelentőségét. A BPM (Beats Per Minute – percenkénti ütésszám) szabványszerű értékei összeforrtak a különböző zeneirányzatokkal, műfajokkal. A tempóval mérjük például a szív működést (pulzusszám) is, amire a zenehallgatás ugyancsak hatással van. Nem mindegy ugyanis, milyen zenei stílust milyen cselekvés közben fogyasztunk. A zene tempója megváltoztathatja testünk motorjának működési gyorsaságát (Karageorghis – Terry, 13-14.).

Kutatásomban segítségül kértem egy női kézilabdázót, Bordás Rékát és egy férfi kosárlabdázót, Polyák Lászlót. A zenetípusok kapcsán mindketten kiemelték a rap és a hiphop műfaját. Kulcsszóként kiemelhető e tekintetben az „adrenalin”, hiszen a rap képes egészen felpörgetni

² Ez a fejezet részben megegyezik a szerző *A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata* címen megvédett záródolgozatának a fejezetével.

az edzéshez vagy bemelegítéshez való hozzáállást. A rapre alapvetően 80-100 közötti BPM-érték jellemző, ritmusa és dinamikája mégis egyedülálló a további popzenei típusokhoz képest. Példaként egy klasszikus rapzenétet emelnék ki. 2Pac *Ghetto Gospel* című, 1992-ben felvett száma a nagyjából középértéknek megfelelő 80 BPM-es, ennek ellenére az Elton John által énekelt refrént követően dinamikus, gyorsan váltakozó ritmusképet felvonultató ütemek hangoznak el. Ismert azonban olyan rapbetétes sláger is, amely több, mint ennek kétszerese. Ilyen például Rihanna és Jay-Z közös 2008-as hitje, az *Umbrella*, a maga 174-es értékével. A női sportoló által preferált lassabb számok közül Lana Del Rey *Summertime Sadness* című dalát emelném ki, igazolva, hogy nem minden a tempó. Az alaptempója 112 BPM, közepesen gyors, ezzel szemben vontatott dallamépítése, nyomott hangulatú, mély alaphangjai megelőzik, hogy dinamikus, vidám szám legyen. Ez hasznosan szolgálja a koncentrációt, a mentális és fizikai megnyugvást, illetve a zenén keresztül az aktuálisan végzett cselekvésre – edzés vagy felkészülés – való tökéletes összpontosítást, hiszen a lassú dallamvezetés magával vonzza a szív működést, és akaratlanul a légzést is lassítja. A válaszokból érzékelhető, hogy míg a fiatal női sportoló, Réka előszeretettel hallgat lassabb, hangulatában nyomottabb, szomorúbb hangvételű zenéket is – mintegy relaxációként –, addig a férfi sportoló, László ezeket a típusú zenéket következetesen átváltja gyorsabb számokra, ebből következtethetünk tehát arra, hogy egyikük a nyugodt edzést, összpontosítást is szem előtt tartja, másikuk előretör, megállás nélkül az adrenalint szeretné elérni.

„Van olyan napom is, hogy a líraibb, sírós zenéktől egészen eljutok a kemény rapig. Ellenben a fontos megmérettetések előtt kimondottan koncentrálok a kedvenc zenémre, így érzelmi töltetet kapok a zenehallgatásból” (Réka)

„...a keményebb rap-hiphop segít belehergelni magam az edzésbe, például egy-egy keményebb súlynál, de a lassabb zenéket mindig továbbkapcsolom. Alapvetően az erősebb, dinamikusabb, gyorsabb, mélyebb számokra koncentrálok egy-egy meccs előtt, amolyan kimondottan férfias, erős stílusokra” (László)

A nyilvános térben, tehát a mérkőzéseken és közvetlenül az éles helyzeteket megelőzően már sokkal inkább maga a zene jelenléte fontos, mintsem a konkrét műfajok. Ezesetben azt vizsgálhatjuk, hogy mennyire tudja a stadionban, csarnokban elhangzó auditív élmény megragadni a sportolók figyelmét. Fontos azonban kiemelni, hogy ezek a közösségi szinten lejátszott zenék egészen mások, mint amiket egyéni szinten, edzés során hallgatnak a résztvevők. Ellenben egységes álláspont volt Réka és László esetében arra vonatkozóan is, hogy

a mérkőzések előtt teljes hangulatváltást képesek adni a felcsendülő számok. Egyaránt szolgálnak motivációval és a koncentrációt is segítik. Georgios Loizou és Costas I. Karageorghis szerint a hangulat, a mentális állapot és a sportteljesítmény egyenesen arányos egymáshoz képest, és közvetlen kapcsolatban állnak egymással. Tényszerűen megállapítható, hogy minden egyénnek más és más hangulat, lélekjelenlét szükséges a maximálisan kielégítő erőhatás kifejtéséhez, személyenként eltér, hogy mi az optimális hangulat a legkimagaslóbb teljesítmény eléréséhez. A lélekállapot és a kedv azonban elkerülhetetlenül befolyásolja a pályán mutatott teljesítményt. Trauma után, dühös, vagy szomorú hangulatban például a koncentráció is jelentősen csökken, így egy-egy lövés, dobás a vártnál jóval gyengébb eredménnyel fog szolgálni. A pörgős, vidám, véletlenszerűen felhangzó, esetleg kedvenc zeneszám azonban képes annyira megváltoztatni a hozzáállást, hogy az adrenalintöltet az addigi hangulathoz képest egészen más állapotba juttatja el a sportolót (Loizou – Karageorghis, 38-39.)

A periodicitást is említhetjük olyan elsődleges szempontként, amely meghatározhatja a teljesítmény jellegét. Edzés során egyértelmű, hogy a fülhallgatón keresztül folyamatosan szólnak a különböző dallamok. Eseményen, közösségi térben ellenben már korántsem így van. Nem mindegy ugyanis, hogy a mérkőzés mely szakaszában szól a hangszórókból valamilyen zene. A bemelegítés például az a fázis, amely során muszáj, hogy ne csendben folyjon a ráhangolódás, ezesetben ugyanis kizárólag a testi felkészülés volna megalapozott, a mentális koncentrációt elősegítő tényező hiányozna. Hasonló összefüggés fedezhető fel a bevonulással kapcsolatban is. A mindenkori hazai csapat pályára érkezése ugyanis mindig ünnepélyes pillanat valamennyi jelenlévő számára, így egy induló vagy indulóként szolgáló zeneszám érzékelteti az öltözőből kísétáló hazai pályán küzdő játékosokkal, hogy a stadionban, csarnokban rájuk szegeződő tekintetek szinte mindegyike az ő győzelmüket kívánja.

A sporteseményeknek azonban napjainkban már nem csupán azokat a résztvevőit vizsgálhatjuk a pálya szerves részeként, akik magát a sportágat űzik. A 2010-es évek végéhez érve ugyanis egy hazánkban egészen újkeletű, zenealapú, „sport a sportban” sportág kezdett kibontakozni, a cheerleading. Ez az Amerikából érkezett táncstílus nyugaton már összeforrt a kosárlabdával, Magyarországon pedig egyre népszerűbbé válik. Szombathelyen és természetesen Debrecenben is sikeres cheerleadercsapat működik. Előbbi esetében a Szombathelyi Falco KC csapatánál, a cívisvárosban pedig a DEAC-nál. Ez az úgynevezett akrobatikus cheerleading, illetve a freestyle pom, amelyeknek legfontosabb elemei a dobások, ugrások, szaltók. Ezekhez elengedhetetlenek a gyors tempójú, emelt hangulatú, dinamikus zenék: ehhez a 138-145 BPM

a megfelelő, műfajában pedig a rap-hiphop, klasszikus ritmikus rock és a Rihanna-féle pop-rap ötvözetek kiváltképp alkalmasak lehetnek. Laura Williams, a *lovetoknow* szerzője, mesterdiplomás sportkutató szerint azonban három alaptényezőben rejlik a zeneválasztás sikere: obszcén, szexuális tartalomtól mentesség, a legismertebb dalok mellőzése, alkalomhoz illőség (csapatszinten, lokalitás szintjén) (Magyar, 14.).

Míg az élsportolók tehát egyéni lejátszási listájukban vegyítik a számokat, stílusokat, a cheerleaderek esetében már aprólékosság jellemző. A cél pedig, hogy a közönséget és a szünetben épp pihenő sportolókat motiválják, némi adrenalinlöketet biztosítsanak a táncosok. Ehhez elkerülhetetlen továbbá a kiválasztott zenék listájának szerkesztése. Ócs Adrienn, a DEAC Cheerleaders vezetőedzője és táncosa szerint alig érzékelhető átmenetekre, a töréspontok, váltások tökéletes elsimítására és a tánccal való százszázalékos egyezésre is ügyelni kell. A nemzetközi megmérettetéseken ezekre az összetevőkre már pontozóbírók is figyelnek, és jelentősen befolyásolhatja a teljesítmény értékelését, hogy milyen igényesen alkották meg előre a táncokhoz használt zenéket.

„A pontozóbíróknál a zeneválasztás, az egyediség, a változatosság fontos szempont, ezekre oda kell figyelni. A tempóváltás pedig külön erény a sportágban.” (Adrienn)

A cheerleaderek esetében már zeneként megjelennek az indulók, az identitásteremtő szimbólumok, mint zászlók, molinók, csapatszínek. Ennek pedig közösségteremtő ereje is van. Ilyen formán közvetlenül alakítanak kapcsolatot a klub, a sportolók és a szurkolók között. A cheerleaderek ugyanis e tekintetben egyszerre belső szereplők, tehát sportolók és magán a konkrét sporton kívülálló szurkolók is. A táncos szurkolókkal kapcsolatban fontos még kiemelni az élsportolóknál már taglalt személyes ízlés szerepét is. A cheeringzenék ugyanis nem csupán a koreográfiához illő dallamvilágot tükrözik, hanem a tagok egyéni zenei világa is megjelenik, így erősítve az egyediséget mint a három fő összetevő egyikét.

Következésképpen tehát azt mondhatjuk, hogy a populáris zene és a profi sport kapcsolata a legbelső, közvetlen résztvevők, tehát maguk a sportolók tekintetében egyéni és közösségi, azaz csapatszinten is meghatározó. Lélektani, szakmai és identitásépítő szempontokat is figyelembe véve elkerülhetetlen a mérkőzések auditív, zenei aspektusa. A lejátszási területet illetően pedig 2022-re szinte valamennyi esetben egységes gyakorlat figyelhető meg. A 2012-ben új központjába, Stockholmba költözött, mára csaknem 400 millió felhasználót számláló Spotify alkalmazáson keresztül születnek azok a lejátszásfolyamok, amelyeket a sportolók bemelegítéshez, egyéni felkészüléshez használnak, illetve a saját gyűjtemények alakítását

lehetővé tevő funkción keresztül ezen a platformon állítják össze a szükséges listákat. Most pedig, a sport legbelső főszereplőinek szempontjait követően, a lelátó felé „kifelé” haladó sorrendben a következő szintet, az indulók gyártóinak, a klubszintű szereplők, stúdiómunkatársak, hangmérnökök terét nyitom meg dolgozatomban.

3. fejezet

Indulók, stúdiók

Amint arról már korábban szó esett, Mohos Péter debreceni zenész-szakember, gitáros-dalszerző-énekes szerint az indulónak tanulhatónak, könnyen együtténekelhetőnek kell lennie.³ Ebből fakadóan, amikor játékosok, szurkolók, stábtagnak kart-karöltve éneklük csapatuk himnuszát, egyfajta identitásteremtő szerepet is kapnak ezek a dalok. Ahogyan alapvetően az efféle indulók ismertek, dallamvezetésüknek és szövegüknek jól követhetőnek, megjegyezhetőnek kell lennie, hogy akár első hallás után is vissza lehessen már énekelni. Különösen fontos szempont a magasztosság, hogy valamilyen emelkedett hangvétellű tartalommal töltsen meg azt az öntudatot, amelyet átad az éneklőknek. Nem fontos, hogy ezek az indulók kifejezetten a „csapatszínekre” alkotott számok legyenek, hiszen a történelem több esetben is igazolta már, hogy populáris zenei művekből is lehet öntudatteremtő induló. Ahhoz, hogy megértsük a sportindulók szerepét, illetve, hogy a debreceni sikercsapatok számára miképp születtek meg a himnuszok, egy kis múltbéli kitekintésre lesz szükségünk.

A legelterjedtebb klubindulók szinte kivétel nélkül a labdarúgáshoz köthetőek, területileg pedig a nyugat-európai zenei kultúrának köszönhető megszületésük. A futball egyik őshazájában, Angliában énekeltek először kifejezetten csapatot motiváló dalt, mégpedig a nagymúltú és legendás Norwich City szurkolói. A legősibb fociinduló a „Kanárik” becenéven ismert, zöld-sárga csapatnál született meg, 1902-ben, éppen abban az esztendőben, amikor magát a klubot is alapították. Az *Eastern Daily Press*ben megjelent korabeli cikk alapján ez az „*On the Ball, City*” volt, amely egyes felvételek szerint helyi pártoktól örökölt dal volt. Ám ez utóbbi felvétel korántsem bizonyított. (*Norwich City FC*) Az indulót a mai napig ezrek éneklük a Norwich mérkőzésein és ezt tartják a világ legrégebbi – csaknem 120 esztendő – és egyik legtöbbet énekelt csapathimnuszának. (Canaries: Club History). Nem véletlen, hogy ezúttal nem a „legismertebb” jelzőt használom, hiszen, bár a Kanárik esetében beszélhetünk a leghosszabb zenei múlttól, a leghíresebb klubhimnusz évtizedekkel később, a 40-es években született meg, előbb slágerként, majd a 60-as években indulóvá vált, a 80-as években pedig egészen új szimbólummá is vált a futballvilág számára. A *You'll Never Walk Alone* (YNWA) először 1945-

³ Ez a fejezet részben megegyezik a szerző *A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata* címen megvédett záródolgozatának a fejezetével.

ben jelent meg, és a jazz-swing-legenda, Frank Sinatra énekelte a *Carousel* című musical részeként. Majd 1963-ban a Garry and the Pacemakers nevű angol, liverpooli beat-rockegyüttes feldolgozta, és ez a verzió már futótűzként terjedt a helyi szurkolók körében. Míg nem az 1989-ben történt, 96 áldozatot követelő Hillsborough-stadionkatasztrófa után a Pool-szurkolók összetartozását jelképező himnusszá vált. A Dortmund-fanatikusok pedig ugyancsak előszeretettel éneklék. Nem csupán azért, mert egy kevésbé ismert, ám a németek körében korántsem népszerűtlen együttes is feldolgozta a YNWA-t, hanem mert 2015-ig az a Jürgen Klopp volt a sárga-feketék edzője, aki aztán a Liverpool későbbi ikonikus bajnokmestereként ült le a kispadra. A két gárda „közös edzői útját” jelképezendő pedig az egymás elleni Bajnokok Ligája-, vagy egyéb nemzetközi megmérettetéseken lejátszott rangadók előtt a két csapat szurkolótáborának több tízezer tagja zengi együtt a szimbólummá vált dalt és szövegét.

A YNWA 20. század második felében történt elterjedése pedig „indulóvihart” váltott ki az európai sportvilágban. Magyarországot a 90-es években kezdte elérni a hullám, elsősorban természetesen a labdarúgócsapatoknál, kiváltképp a legnagyobb múltú bajnokalakulatok háza táján születtek indulók, így például a Ferencvárosnál, de az 1902-ben alakult, a 90-es évtizedben már jelentősen feltörekvő Debreceni VSC is himnusszal gazdagodott. A P. Mobil egykori tagja és a P. Bokszt alapítója, Cserhádi István 1996-os szerzeményében a debreceni Koroknai Árpád énekel. A szöveg a csapatinduló minden jellegzetességét magában foglalja, megjegyezhető dallamra épül, a csapat magasztalásáról, dicséretéről szól a szöveg, a verzében maguk a szurkolók is „megjelennek”. Már az első verzéből felismerhető, mely csapatról, mely helyszínről, városról van szó:

„Megéltünk már sok nagy sikert, A Nagyerdő fái alatt. Hétről-hétre a győzelemért, Indul csatába a csapat. A Lokiért dobog bennünk a piros-fehér szív, Összedübörög, mint egy nagy lokomotív. Zúg a B közép, mindenki tüzet szít, S dicsőséges küzdelemre hív!”

A szurkolók előszeretettel énekeltek 2005-ig ezt a verziót, ugyanis fülbemászó hangjai, megjegyezhető ritmusa, dinamikája, különösen szövege hamar átjárta a lelátót is, és Debrecen ikonikus sporthimnuszává vált. A váltást a 2005-ös év hozta el, amikor az országos hírű Tankcsapda megírta saját indulóját a DVSC, vagy becenevén Loki számára, a csapat első bajnoki címe (2004-2005) tiszteletére. A rockegyüttes száma könnyedén elfeledtette a Cserhádi-féle alkotást, a szurkolók ugyanis – Lukács László, a frontember lévén fanatikus szurkoló – hamar szimpátiájukat fejezték ki a dal iránt. A Debreceni VSC bajnoki címeinek stadionjában, az Oláh Gábor utcán valamennyi mérkőzés előtt a Tankcsapda-féle Loki-induló csendült fel,

csaknem tízezer szurkoló énekelt együtt, és a Vasutas „hű társa” volt a sikerkorszakokban, még az Anfieldre, a Liverpool otthonába is elkísérte az induló klubot, amikor a piros-fehérek a Bajnokok Ligájában szerepeltek a 2009-2010-es kiírásban. Persze, a siker nem csupán a sportnak köszönhető. A Tankcsapda húzóneve miatt a rádió is felkapta a slágerré vált indulót. A Sláger Rádió is lejátszási listára tűzte, indulása után, a 2010-es évek elején-közepén pedig a debreceni Best FM is rendszeresen sugározta a rockszámot. A dal első sora a következőképp hangzik:

„Mi indulunk, ha kell, mi nem felejtjük el, hogy bennünk a vér Piros-Fehér...”

Ez egyben a refrén is, és a debreceni sportélet ikonikus jelmondatává nőtte ki magát pusztán dalszövegből, így a rockalkotás slágermivoltán túl komoly hovatartozás-érzés teremtő erőt is magában hordozott. Úgynevezett piros-fehér életérzés alakult ki a szurkolók körében, sőt azok a futballkedvelők is előszeretettel énekelték, vagy hallgatták, akik nem alkották a stadion jelenlévő közönségének állandó tagjait. John Bale és Anthony Bateman *Sporting Sounds* című tanulmánykötetének bevezetőjében olvasható magyarázatok alapján egyértelműen kijelenthetjük, hogy a Tankcsapda Loki-indulója a legjobb hazai példája a slágerindulóknak. A labdarúgás pedig uralkodó sportág a „sportzenét” használó sportnemek között. A hovatartozást, klubhűséget, szurkolói mivoltunkat kifejező ünnepélyes és egyszerre adrenalintöltetet adó dalokat a populáris zenei repertoárból a legegyszerűbb megtalálni és adoptálni, a Tankcsapda pedig a rádiók által sugárzott slágert és csapathimnuszot egyszerre készített. (Bateman – Bale, 9.)

A csapat hazai bevonulásakor felcsendült a piros-fehér nyitány, a szurkolók énekelték, a játékosok pedig átérezték a város támogatását. No, de akkor hogyan lehetséges, hogy egy ilyen erővel rendelkező zene 2016-ban az időszakos visszavonultatás sorsára jutott? A válasz egyszerű, különösen a fentebb taglalt összefüggések tudatában. Az identitással együtt egy ilyesfajta jelkép – különösen, ha okkal születik (lásd: bajnoki cím) – szükségszerűen összeforr a keletkezésakor aktuális sikerkorszakkal, a csapat dicsőségeivel. A 2014-es első átalakulás után, amikor a DVSC új stadiont kapott, és megnyerte mai napig utolsó bajnoki trófeáját, a teljesítmény jelentősen romlani kezdett. Vesztes meccsek, méltatlan helyezés a tabellán, a szurkolói létszám pedig rohamosan csökkeni kezdett. Mindezek okán Lukács Lászlóék úgy döntöttek 2016-ban, hogy visszavonják az addig több mint egy évtizeden át szolgált indulót, mert már nem reprezentálja méltóképpen a csapatot és a csapat sem a dalt. A visszavonással kapcsolatban a HVG-nek annak idején a következőt nyilatkozta a frontember:

„Az elmúlt években nemcsak a csapat, de a labdarúgás összessége is alapos változásokon ment keresztül, és mivel már nincs meg bennünk az az érzelmi töltés, ami annak idején a dal megírására ösztönzött minket, úgy gondoltuk, itt az ideje, hogy átadjuk a lehetőséget a következő generációnak: szülessen egy új induló” (HVG, A Tankcsapda visszavonta a Loki-indulót).

Az ok tehát kimondottan az érzelmek, az adrenalintöltet hiánya. Az új induló pedig meg is született, ennek kapcsán későbbi mondataimban visszatérek majd a Tankcsapdára. Most pedig nézzük, milyen zenei szerepet töltött be a legfrissebb szerzemény. A Kozma Norbert által szerzett dal szövegét a legelsőhöz hasonlóan Koroknai Árpád énekli, szurkolói kórossal kiegészülve. Egyfajta közvetett kapcsolatteremtés történik a lelátó és a „stúdió” között, ám ez a mű már nem csupán a fociszurkolókat hivatott kiszolgálni. Magyarországon napjainkig kiaknázatlan terület a női kézilabdában megjelenő saját indulók világa. A DVSC pedig úgy döntött, gesztust tesz a kéziközönségnek is, és a dal kétféle szöveggel született meg. Az elsőben a „srácok”-nak címezték a biztatást, a második megjelent verzióban pedig „lányok”-ról szól a dal. A klubhimnusz így tehát akadálytalanul játszhatóvá vált mindkét piros-fehér gárda mérkőzésein. A focisták esetében nem múlta felül az előzőek népszerűségét, a DVSC kézilabdamerkőzésein azonban a játékosok számára extra lendületet jelent, hogy az országban gyakorlatilag a mai napig csak nekik játszanak saját, professzionális keretek között született indulót. Itt pedig visszacsatolnék a Tankcsapdára. A Nagyerdei Stadionban nem volt hosszú életű a Koroknai-Kozma-dal karrierje, hiszen a 2020-as mélyrepülés során úgy döntött a szezon végén a Tankcsapda menedzsmentje, hogy a focistáknak – akik aztán egyszezonos másodosztályú kitérőt is tettek – igazán szüksége van a biztatásra, így újból a legfényesebb kort idéző induló szól a Nagyerdei Stadionban. Az utolsó mérkőzésekre, amelyek tétje nem csupán a három bajnoki pont megszerzése volt, többezer, akár tízezer szurkoló is kilátogatott. A dalgyártók tehát közvetetten is hatottak a szurkolókra, és éreztették, most van igazán szükség arra, hogy a csapat mellé álljon a város és mentális segítséget nyújtson a lelátóról. A focimeccseken e pillanatig is a rockhimnusz szól, míg a kézilabdamerkőzések kezdete, a bevonulás pedig összeforrt a Koroknai-Kozma-féle számmal.

Érdekesség, hogy a DEAC, a Debreceni Egyetem klubja esetében egészen más tendencia figyelhető meg az indulók terén. Nincsen kifejezett, hivatalosan játszott DEAC-himnusz, csupán időszakosan voltak hallhatók a fekete-fehéreknek írt dalok, például a kosárlabdamerkőzések előtt. Jelenleg egy DEAC-dal ismert, amelyet a klubvezetők hivatalos körülmények közt mutattak be, de ez sem csendül fel gyakran a pályákon. Sokkal inkább a már

kifejtett cheerleader-kultúra jelentősége említendő e ponton is az egyetemiekkel kapcsolatban. Az ő öltözkük jelenti azt a szimbólumrendszert a címerrel és a színekkel, amely megfeleltethető annak a sportesemény-helyszín és a szurkolók közti közvetlen kapcsolatteremtésnek, amelyet a Nagyerdei Stadionban az auditív dimenzió képvisel az indulóval. Míg az csapatdal tapsra, felállásra, éneke ösztönzi a jelenlévőket, a táncosok ugyancsak közös tapsra, akár táncra sarkallják a közönséget populáris slágerekkel. A két legnagyobb debreceni klub esetében közös kapocs mégis található: a helyi dj-hangmérnök és a stúdió.

Természetesen a sportesemény helyszínét adó létesítmény méretétől is függ, hogy a zenebiztosítás, a hangosbemondó közleményeinek technikai háttere milyen számítógépes bázis segítségével valósul meg. Haladjunk a legnagyobbtól a legkisebb felé! A Nagyerdei Stadionban önálló stúdioszobából zajlik a zenekeverés, az audiovizuális reklámok programozása, illetve a hangosbemondó is onnan teljesíti feladatát. A hazai csapat (DVSC) kapitánya által jóváhagyott, a játékosok által összeállított zenelistát játssza le az egyik számítógépen a hangmérnök, míg a négy-öttagú stáb másik tagja ugyancsak saját számítógépen erősíti a helyi műsorközlőt. A stúdioszobából rálátni az egész pályára, és csaknem a teljes lelátóra, így minden eseményt szemmel tarthat a bemondó, aki gyakorlatilag kapcsolattartó a klub, az események, az aktualitások és a szurkolók között. Hasonló a technikai háttér formája a Hódos Imre Sportcsarnokban. Bár ezesetben a speaker a pálya szélén, a bírói asztalnál ül, a zenét stúdióhelyiségből irányítja egy technikus-hangmérnök, a zenelista előre megalkotott, a kézilabdázók igényei szerint, és a reklámok is programozottak. A legközvetlenebb és a legkevésbé bevett gyakorlatra épülő rendszer mégis az Oláh Gábor utcán figyelhető meg a kosárlabdamérkőzéseken: csupán egy asztalra helyezett erősítő-keverőgép és egy számítógép a hangmérnök eszköztára. A bemelegítés során és a cheerleaderek által összeállított zenelistán kívül valamennyi számot (pl. időkérés, sikeres hárompontos) különállóan indítja el, így könnyedén tud alkalmazkodni a mérkőzés hangulatához, a lelátói légkörhöz, ha szükséges csillapíthatja a kedélyeket, de kevésbé élvezetes pillanatokban akár adrenalinbombával is képes meglepni a szurkolókat. A műsorközlő pedig a vendég kispad mellett, a bírói asztalnál foglal helyet, és gyakran bevonja a közönséget az események közvetlen terébe, például félidei dobóversenyre való felhívással és a megmérettetésen résztvevők koordinálásával. Rendkívül fontos szempont a stúdiómunkatársak feladatában a megfelelő időzítés. Precízen megtervezett menetrend szerint kell az adott zenelistát, az indulót, vagy a reklámokat elindítani. A Nagyerdei Stadion esetében 40 perccel a mérkőzés kezdése előtt indul a bemelegítőzene, majd 20 perccel

a sípszó előtt kötelező szponzori reklám jelenik meg a LED-falakon és a hangszórókban. Az utolsó felcsendülő szám pedig értelemszerűen az induló, amely jelen esetben a már elemzett Tankcsapda-féle *Piros-fehér*, vagyis a Loki-induló.

Látjuk tehát, hogy milyen formában működik a mérkőzéseknek az a tere, amely bár túlmutat a közvetlen résztvevői szinten, mégis szerves részét képezi az eseménynek. A dalszerzők, indulógyártók és auditív feladatokat ellátó személyek többnyire nem láthatóak, vagy nem mutatkoznak meg valamennyien, mégis ők jelentik az elsődleges kapcsolódást a sportolók, a klub és a lelátó, tehát a szurkolók között – egyfajta kiszolgálói, információs szócsövei a lelátónak. A következőkben kifejtett és megvizsgált szint, vagyis a szemlélők, a szurkolók, a fanatikus rajongók nélkül a sport semmiféleképpen nem lehetne teljes. Elöljáróban azonban, mielőtt áttérnék a szurkolók szoros vizsgálatára, röviden megvizsgálám mit is jelent a szurkolók esetében a sportrendezvények közösségi-médiaesemény jellege. A már az első fejezetben tárgyalt femininity – masculinity különbség e téren kimondottan megfigyelhető, hiszen a lelátói élet – különösen Magyarországon – egyfajta férfias szubkulturális erőjáték. A mérkőzések alapvető hangulatát a zenén túl az ultrák adják, akik szurkolótáborba szerveződve, egységes megjelenéssel (dresscode, színkód a meccsekre), rigmusokkal, dalaikkal támogatják csapatukat – amint arról már a korábbiakban is esett szó. E ponton pedig, minthogy már ismerjük, kik is az ultrák, a Magyarországon megfigyelhető létszamarány tekintetében egyértelműen kijelenthető, hogy amely csapatok lelátója rendelkezik fanatikus táborral, annak tagjainak túlnyomó többségét férfiak adják. Mindez pedig ugyancsak a tesztoszteronra vezethető vissza, hiszen az erőfölény, a hangbéli fölény megmutatása, a másik lenyűgözése, egyéb, radikálisabb esetben teljes legyőzése a cél. Gyakran szó szerint is erőpróbát jelent egy-egy mérkőzés, hiszen a nagyobb múltú, táború klubok esetében nem csupán ultrákról, hanem huligánszekciókról is beszélhetünk, akik a meccsnapokon saját meccseket is gyakorta rendeznek akár erdőben, vagy épp a mérkőzés után a parkolóban, különböző fizikai megmérettetések (pl. ökölharc) formájában. A sport eseményjellegét tekintve pedig a szurkolók, így akár az ultrák, akár a NÉZŐközönség megkerülhetetlen része a találkozóknak, hiszen a sportolók számára is motiváló tényező, hogy a közönség azért vásárol jegyet és ad pénzt, hogy láthassa kedvenc játékosát/játékosait a pályán, élőben. Így a szurkoló rendkívül nagy jelentőséggel rendelkezik mind érzelmi szempontból, mind pedig pszichés, mentális teljesítőképesség szempontjából – ez pedig egyaránt igaz férfi és női sportolókra, még akkor is, ha a tábor többségében fiúkból, férfiakkal áll. Az erőpróba tehát nem csupán a pályán zajlik, de a lelátó népének képviselői, táborok táborokkal is igen intenzív csatát vívnak.

4. fejezet

Szurkolók

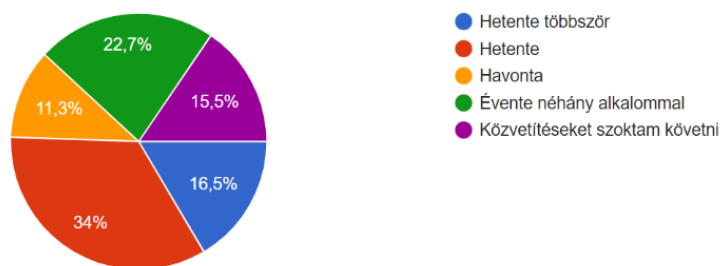
A szurkolók, fanatikusok a sport szerves részei, akik nélkül a sportolók motivációja jelentősen csökkenne.⁴ A szurkolók, bár hivatalosan külső szemlélői az eseményeknek, mégis képesek megadni a mérkőzések alaphangulatát, így közvetetten befolyásolni a játéktéren mutatott teljesítményt. Dolgozatom utolsó fejezetében, a lelátói szintet tárgyaló részben azokra az adatokra támaszkodva írom le tapasztalataimat, kutatásom eredményét, amelyeket egyenesen a magyarországi szurkolói közösség tagjainak visszajelzése alapján gyűjtöttem és jegyeztem fel. Kérdőívemet hazánk legnagyobb létszámú kézilabdaszurkolói felületén, a 35 ezer tagú Handball Mánián, Debrecen kosárlabdaszurkolói fórumán, a Debrecen Basketballban is kitöltötték. A grafikonok, kimutatások száz olyan sportrajongó válasza alapján készültek, akik a kézilabdán, a kosárlabdán és a labdarúgáson (jelentős átfedés a debreceni kézilabda és futballközönség között) túl számos egyéb csapat- és egyéni sportot is aktívan követnek. A válaszok és a tapasztalatok alapján pedig nem csupán képet kívánok adni arról, hogy az egyes sportágakban szereplő klubok szurkolói milyen viszonyban állnak a populáris zenével, hanem sztereotípiákat is le fogok dönteni. Mielőtt azonban belefognék az elemzésbe, kifejteném, hogy a szurkolóknak milyen elengedhetetlen és szükségszerű szerepe van a lelátókon. A koronavírus-járvány a sportéletet is nagyban átírta, a mérkőzések pedig fanatikusok és zene nélkül sivárrá váltak, nem volt olyan környezeti összetevő, amely nem csupán egyéni szinten, hanem csapategység tekintetében is löketet adott volna az esemény résztvevőinek. A vírushelyzet utáni visszatérés során az eddigieknél is jobban felértékelődött a szurkolói jelenlét fontossága. Ennek fényében születtek a továbbiakban kifejtett válaszok. A válaszadók többek között olyan csoportoknak is tagjai, mint az Ultras Debrecen (pl. Szívtiprók), Green Monsters Ferencváros, Sturm Und Drang Diósgyőr, vagy Bad Boys Békéscsaba. Ezúttal azonban nem a csapatszínek számítanak, hanem hogy minden szurkoló egy célért küzd – a sport sikeréért. E tekintetben nincsenek klubok, csak egy szempont, hogy valamennyien magyar szurkolók vagyunk, és ahogy a mondás tartja: egy zászló mind felett!

⁴ Ez a fejezet részben megegyezik a szerző *A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata* címen megvédett záródolgozatának a fejezetével.

A válaszok alapján született kimutatás és a személyes tapasztalatok máris cáfolhatnak egy, a sporttal, illetve a sport-szurkolói viszonytal kapcsolatos sztereotipikus közhelyet, miszerint „a szurkolás férfihobbyi”. Korántsem biztos, hogy igaz az állítás. A válaszadók nemek szerinti megoszlása egyáltalán nem mutat határozott férfifölényt, hiszen a kitöltők 57 százaléka férfi volt, 43 százaléka pedig nő, így azt mondhatjuk, csaknem feleződött a „tábor”. Ezzel kapcsolatban azt mondhatom, hogy a lelátói élmények alapján is egyértelmű, hogy a nők hasonló szenvedéllyel vesznek részt a sporteseményeken zajló szurkolásban, mint a férfiak. Természetesen a legnagyobb hagyományra visszatekintő sportág fanatikusai között, a labdarúgómérkőzéseken még mindig a fiatalabb-idősebb fiúk és férfiak alkotják a relatív többséget, a kézi- és kosármecseken ellenben egészen más a tendencia. Míg a focimeccsen többnyire közös szektorban foglalnak helyet a játékosok barátnői, rokonai, hozzátartozói, a fentebb említett másik két csapatsport lelátóján már nagyobb arányban vannak szétszórva női szurkolók. A DVSC Schaeffler hazai megmértetésein átlagosan minden harmadik-negyedik széken foglalnak helyet lányok, nők. A kosárlabda pedig teljes mértékben vegyes, ugyanis ezesetben már átlagosan minden második széken nők foglalnak helyet.

A szociológiai adatok vizsgálata kapcsán, az életkor szerinti megoszlás alapján megállapítható, hogy nem csupán a fiatalok, de az egészen idősök is előszeretettel követnek különböző sportágakat. A válaszolók egyharmada 18-25 év közötti, szintén egyharmada középkorú, azaz 35-50 esztendő közötti, illetve a legfiatalabbak, a 18 év alattiak és az 50-től egészen 70 éves kor feletti korosztály alkot szintén harmadnyit. Szoros összefüggésben áll a számok alapján a lakóhely és a legmagasabb végzettség közötti kapcsolat. Csaknem 50 százalék vallotta magát megyeszékhelybelinek (Budapest fővárosnak tekintendő), a főváros-város-falu viszonyban ellenben relatív szóródás figyelhető meg. A megyeszékhelyek (pl. Debrecen, Pécs, Szeged) egyetemvárosi voltának tulajdonítható az a tapasztalat, hogy a válaszadó szurkolók fele rendelkezik egyetemi, főiskolai diplomával, 43 százalék pedig letette az érettségit, a 8 általános iskolai osztályt pedig valamennyi válaszadó elvégezte. A lakóhellyel, illetve a végzettséggel összefüggésbe hozható a sportesemények látogatottsága is, hiszen a klubcsapatok főváros-, illetve nyugati orientálódása kevésbé teszi lehetővé a Kelet-Magyarországon élők számára, hogy idegenbeli mérkőzésekre is elkísérjék kedvenc csapatukat, illetve adott körülmények között a munkahely és a lakóhely nagyságából adódó távolságok sem teszik feltétlenül lehetővé a meccsrejárást. Ezzel magyarázható, hogy a 34 százalékos cikkelyt mutató heti rendszerességű látogatás után 23 százaléka a válaszolóknak azt mondta, hogy csupán évente néhány alkalommal van ideje élőben megnézni csapatát. A nagyvárosi, megyeszékhelyi lehetőségekből

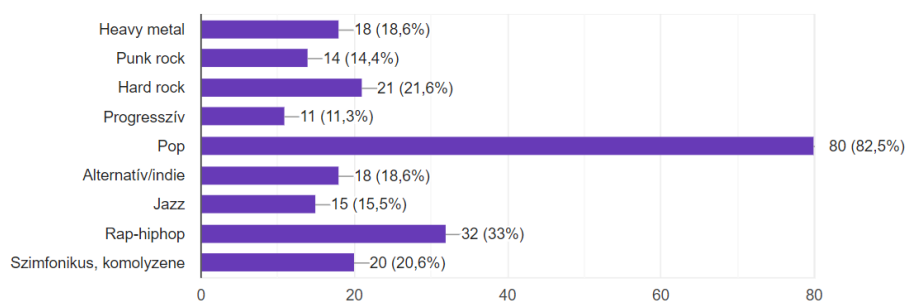
adódik, hogy egyes válaszadók, egészen pontosan 60 százalékuk nem csupán követi, de aktívan űzi is a sportokat, ráadásul a 60-ból 26-an igazoltan, vagy a legmagasabb osztályban.

A sportesemények látogatottságának kördiagramja, 100 kitöltőre vetítve

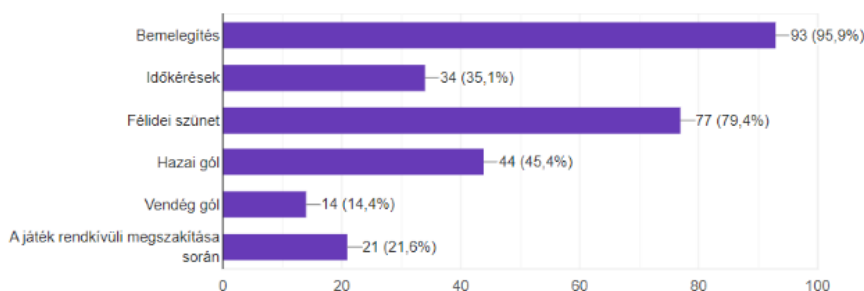
Hazánk sikersportágainak népszerűségét egyértelműen tükrözi, hogy a látogatott, aktívan követett, adott esetben űzött sportesemények közül kiemelkedő több, mint 70 százalékkal a kézilabda. Egy ember természetesen nem csupán egy sportágat követ, így majdnem 60 százalék a labdarúgásra is rákattintott, illetve 26 százalékos népszerűséggel a kosárlabda ért a harmadik helyre. Olyan sportok is feltűntek azonban az egyéni kedvencek között, mint a futsal, a röplabda, a tenisz, vagy akár a Forma-1.

A következőkben immár a zenehallgatási szokásokra és a sport-zene kapcsolatában kifejtett véleményekre térünk át. Azt mondhatom, hogy a válaszok egyértelműen igazolják a fentebbi fejezetekben említett és megkérdezett élsportolók, cheerleaderek véleményét. Abszolút többséget szerzett individuálisan hallgatott műfajok között a pop (*Breaking Me* – 122 BPM, *More than Friends* – 123 BPM, *Az éjjel soha nem érhet véget* – 128 BPM, egyéb slágerek), másodikként több mint 30 százalékos népszerűséggel a rap-hiphop került a listára (Eminem *Not Afraid* című motiváló slágere például 115 BPM értékű), érdekesség azonban, hogy a harmadik hard rock (jellemzően 100-110 BPM között) és a negyedik szimfonikus zenei (jellemzően lassabb, 80-90 BPM) műfaj csupán néhány tizedszázalékkal maradt le egymástól.

A leggyakrabban hallgatott műfajok (több jelölhető válasz)

Mindezek a zenék pedig erős hatást gyakorolnak a mérkőzéshez való hozzáállásra a lelátón, a sportcsarnokban – e tekintetben tehát újból megállapítható, hogy sportolói, résztvevői és szurkolói vélemények megegyeznek. Ahogyan a válaszokból is kiderül, hangulatfokozás szempontjából nagy szükség van a hangos, bejátszott zenére, nem mindegy azonban, hogy mikor. Az abszolút többség szerint elsősorban a bemelegítés során, illetve a félidei szünetekben van haszna az efféle auditív szórakoztatásnak, a legkevesebben gondolták azonban úgy, hogy a vendégcsapat góljai méltók lennének arra, hogy zene csendüljön fel a tiszteletükre.

Az adott periódusokban bejátszott zene szükségessége (több jelölhető válasz)

A sportolók, a szurkolók és a leggyakrabban hallgatott műfajok szoros összefüggésben állnak azzal, hogy a szurkolók szerint melyek azok a stílusok, amelyek a lelátón tartózkodó fanatikusokat és a pályán álló sportolókat képesek a legintenzívebben befolyásolni. Ezúttal is a pop nyerte az abszolút többséget, csaknem 80 százalékkal, ennek fele jutott az intenzív hard rock stílusára, a harmadik helyen csaknem 30 százalékkal a rap-hiphop áll. Holtversenyben a heavy metal és a hasonló punk rock is az élvonalban tartózkodik, tehát úgy tűnik a szurkolókra két szempont szerint hatnak a dallamok: ismertség (popslágerek) és dinamizmus (rap, rock, metal). Tapasztalatok alapján is elmondhatom, hogy például Alice Cooper *Poison*-je (115 BPM) a zúzó gitárjáték és dobritmusok miatt hasonlóan tüzes lélekállapotot képes kölcsönözni, mint egy visszafogottabb, de ismertebb, akár egy kellemes emlékekkel összefüggő popsláger, például a későbbiekben még főszerepbe kerülő *Freed from Desire*. A sportolókat a szurkolók véleménye alapján motiválni képes műfajok között hasonló jelenség figyelhető meg, minimálisan eltérő számokkal. A pop „csak” 70 százalékos szavazati eredménnyel a hard rock megőrizte második helyét, aztán 34-29-24 százalékos arányokkal a rap-hiphop, heavy metal és punk rock következik. Megfigyelhető, hogy a nyugodtabb, lassabb stílusok egyáltalán nem népszerűek. Így az indie, a jazz és az alternatív műfajok mindössze néhány kattintást kaptak. Sokkal inkább a motivációnak, a fizikálisan és mentálisan is a testet felpörgetni képes gyorsabb számok közkedveltek. Bár alacsony százalékon (6) áll, mégis különlegesség, hogy hatan úgy gondolták, hogy a szimfonikus komolyzenének is van keresnivalója a pályán. Ennek a feltevésnek a jövőben egy hasonló kutatás során úgy gondolom,

lehet majd keresnivalója, hiszen tanulságos társadalmi kísérlet végezhető el úgy, hogy akár egy kézilabdarangadó előtt nem ismert slágerek, hanem például Brahms-szimfóniák szólalnak meg a helyszíni hangszóróiból.

Végezetül pedig – amint említettem is – ideje, hogy klubszinten is megvizsgáljuk hazánk sportrajongói megoszlását, ehhez segítségül pedig az egyik legismertebb zenei példát, az 1997-ben született GALA-slágert, a 2018-as Indiana – Drenchill-feldolgozású *Freed from Desire*-t hívom, amelyet a legnagyobb magyar szurkolótáborok is előszeretettel használnak dalaikhoz, rigmusaikhoz. A kérdés az volt, hogy a kitöltők mely csapatok fanatikusainál találkoznak a leggyakrabban olyan dallamokkal, amelyeket rádióból, az éterből már ismerősnek tartanak. A válasz korántsem volt meglepő, hiszen három olyan csapat szerzett a szavazatok alapján abszolút többséget, amelyek a nemzetközi porondon is évről-évre megmérettetnek a kézilabdában, labdarúgásban pedig a három élcsapatból kettőnek az egyik legnagyobb magyar tábor áll a kapu mögött. Ezúttal is több válasz volt adható a kérdésre és a többséget a DVSC (DVSC, DVSC Schaeffler) nyerte, 42 százalékkal. A Loki esetében a már említett sláger is gyakran előkerül, ismert szurkolói nóta a Pet Shop Boys *Go West* című slágerének átdolgozására, de történelmi indulók is gyakran felcsendülnek a lelátón, természetesen átírt szöveggel. Negyvenen választották a Győri Audi ETO KC csapatát, amelynek szurkolói közismerten hangosak és fanatikusok. Valamennyi mérkőzésre népes tábor kíséri el a csapatot. A harmadik legnépszerűbb alakulat, 35 választással pedig Magyarország egyik leghosszabb történelemmel rendelkező gárdája, a zöld-fehér, fővárosi csapat, a Ferencváros lett, amelynek foci-, kéziszurkolói egyaránt meghatározók. Más szöveggel, mint Debrecenben, de a *Freed from Desire* náluk is meghatározó. Érkeztek arányaiban töredékszavazatok is. Szegedi részről a Pick Szeged kézimcccsein és a Szedeák kosárlabdamérkőzésein is hallottak már ismerős dalokat, akárcsak Mosonmagyaróváron, Békéscsabán, vagy Siófokon, de feltűnt Ajka neve is.

Összegzésképpen a szurkolói szintről azt mondhatom, hogy a vélemények, a válaszok és a tapasztalatok alapján fontos, hogy a lelátón, a csarnokban zene szóljon a mérkőzések során, hiszen nem csupán a szurkolói hozzáállást, de szemmel láthatóan a játékosok mentalitását is képes befolyásolni. Ez fontos a sport pszichológiai oldalát tekintve és a zene-mentalitás-teljesítmény összefüggését vizsgálva. Magam is folyamatos, rendszeres átélőként úgy gondolom, a sport egyik alapvető összetevője a szurkolói jelenlét, ellenben az auditív szinten pótolhatatlan, hogy ne csupán emberi produkcióként, de valós formájában, alkotói tisztaságában legyenek jelen a zenék az eseményeken, ezzel elősegítve az emelkedett hangulatot és plusz motivációt adva az összes jelenlévőnek. Hiszen a teljesítmény egyaránt

fontos sportolónak és szurkolónak. A 2022-es kérdőívre válaszolók egybehangzóan, a kitöltők (100 személyre vetítve) csaknem kétharmada olyan műfajokat választott a sporthoz, amelyekbe tartozó zeneszámok többsége 120-130 BPM feletti értékkel rendelkezik. Ennek oka pedig kétségtelenül visszavezethető a már említett szakirodalmi példákra. A teljesítmény nem csupán hormonmanipulációval lehetséges, hiszen a szívritmus befolyásolható a zenével, a mentális hozzáállást pedig a gyors ütemek képesek fokozni. Dolgozatom esetében azonban muszáj a két nem alapján kettéválasztani a kitöltőket, így vizsgálható a legpontosabban a zene és a sport közötti közvetlen kapcsolat. A 100 kitöltőből 58-an férfiak voltak, akik esetében a jelentős többség 18-25 év közötti, igazolt, vagy rendszeres sportoló. A férfi válaszolók esetében figyelhető meg a dinamikus rap, hip-hop hallgatása sport közben, vagy az intenzívebb rock-popműfajok jelenléte. A férfiak esetében a szakirodalmi példákból kiindulva a zene tesztoszterontermelő erővel rendelkezik. Így a „masculinity” esetében kétségtelen a bizonyításvágy, amelynek érdekében nem elhanyagolható, hogy jelen legyen sport közben egy olyan tényező, amely közvetlenül nem avatkozik be a szervek működésébe, de képes a pszichét és a szívritmust befolyásolni, ezáltal lendületet biztosítani, teljesítményfokozó hatást elérni. A női közönség esetében ugyancsak a 18-25 éves korosztály dominanciája a mérvadó. Ezen esetben a popzene játszik főszerepet, ám a női kitöltők esetében sokkal magasabb volt a legmagasabb, élvonalbeli osztályokban szereplő sportoló kitöltők száma.

Összegzés

Dolgozatomban az előző fejezetekben áttekintettem és megvizsgáltam a populáris zenei kultúra és a magyar csapatsportok professzionális világának összefüggéseit.⁵ A zene és a sport kapcsolatát a mérkőzések, sportrendezvények résztvevőinek szempontjából elemeztem, hogy átfogó kép szülessen arról, ki milyen álláspontot képvisel azt illetően, hogy a meccseken egyáltalán van-e szükség zenére, vagy nincs. Azt mondhatom, hogy kutatásom egyszerre eredményes, rendkívül tanulságos és élvezetes volt, hiszen nem csupán anyaggyűjtés szempontjából voltam jelen szemlélőként a mérkőzéseken. Szenvedélyes debreceni szurkolóként résztvevőként érkeztem egy-egy találkozóra, s a lelátó szintjén képviseltem magam. Exkluzív területekre tekinthettem be, ahová alapvetően a szurkolók nem léphetnek be, illetve interjút készítettem sikeres élsportolókkal, a tisztelt nagyközönség véleményét pedig kérdőíven keresztül ismertem meg.

A játékosok egyéni és csapatszinten is szükségesnek tartják a változatos zenei kínálatot, illetve hogy a csarnokokban, stadionokban hangosan szóljanak a különböző dalok. Az indulók szükségességét és létjogosultságát történelmi kitekintővel szemléltettem, míg a stúdiók átfogó szerepét a Nagyerdei Stadion bemondói állásában megfigyelt tapasztalatokkal mutattam be. A szurkolói állásfoglalás volt alighanem a legösszetettebb kérdés, hiszen számos város, számos csapat és számos sportág rajongója válaszolt az általam feltett kérdésekre. Mégis egyértelmű és egységes volt a feleletek összessége, hiszen egybehangzóan az a perspektíva volt a döntő, amely kétségtelenül és vitathatatlanul megköveteli, hogy a mérkőzéseken szóljanak a legkülönbözőbb műfajú zenék, a poptól a kemény rockon át, egészen a trapig, sőt akár még a jazzt is említhetjük. Az említett és feltárt szinteknek az együttesét, mint közvetlen résztvevők – közvetett szereplők, közreműködők – szurkolók hármasságát elválaszthatatlanul összetartja a sport és a zene. Ráadásul arra is megerősítést kaptunk és bebizonyosodott, hogy a populáris zene hallgatása és fogyasztása a testmozgással együtt a szervezet, a szív működését és az testi és mentális egészséget is nagyban befolyásolja, rendezetté teszi. Mindezeket túl jelentősen befolyásolhatja a teljesítményt, – amint az első, bevezetőt követő fejezet is tárgyalja – mint a psziché „doppingszere”. Hogy létezik-e tehát legális dopping? Igen! E serkentő hatású „szer” pedig különbözőképpen hat férfiakra, nőkre, ellenben a nemekben korántsem tehetünk különbséget,

⁵ Ez a fejezet részben megegyezik a szerző *A populáris zene és a magyar profi sport kapcsolata* címen megvédett záródolgozatának a fejezetével.

hiszen maga a sport, legyen az hobbiszintű, profi, alkalmi, vagy rendszeres sem tesz különbséget a nemek, korok, személyek között. Az eredményt nagyban befolyásolja a sportoló előzetes hozzáállása, amelyet a zenehallgatás jelentősen javíthat.

A munka eredménye tehát egyértelmű és kielégítő. Rövid és tömör összegzésként pedig a következőt vonhatjuk le tanulásként az egész kutatásból: zene és sport nem léteznek hatékonyan, eredményesen egymás nélkül.

Bibliográfia

Bordás Réka (interjúbeszélgetés)

Ócs Adrienn (interjúbeszélgetés)

Polyák László (interjúbeszélgetés)

Bateman, Anthony – Bale, John: *Sporting Sounds: Relationship between sport and music*. London: Routledge, 2008.

Canaries: *Club History*. <https://www.canaries.co.uk/club/history>. utolsó letöltés: 2023. január 4.

HVG: *A Tankcsapda visszavonta a Loki-indulót*. 2016. február 16. [hvg.hu https://hvg.hu/kultura/20160216_a_tankcsapda_visszavonta_a_loki_indulot](https://hvg.hu/kultura/20160216_a_tankcsapda_visszavonta_a_loki_indulot). utolsó letöltés: 2022. december 30.

Karageorghis, Costas I. – Terry, Peter C.: *The psychological, psychophysical and ergogenic effects of music in sport A review and synthesis*. In: Anthony Bateman – John Bale: *Sporting Sounds: Relationship between sport and music*. London: Routledge, 2008. 13-36.

Loizou, Georgios – Karageorghis, Costas I.: *Video, priming and music Effects on emotions and motivation*. In: Anthony Bateman – John Bale: *Sporting Sounds: Relationship between sport and music*. London: Routledge, 2008. 37-58.

Magyar Márton: *Zenés sportok, Cheer és ami mögötte van*. Alternatív rekreáció tanulmány. 2017. tél. 14, 14-16.

McGuinness, Mike: *Friday Night and the Gates are Low: Popular music and its relationship(s) to sport*. In: Anthony Bateman – John Bale (szerk): *Sporting Sounds: Relationship between sport and music*. London: Routledge, 2008. 179-192.

McLeod, Ken: *We are the Champions: The Politics of Sports and Popular Music*. London: Routledge, 2011. 8-41.

Norwich City FC. Wikipédia: https://hu.wikipedia.org/wiki/Norwich_City_FC. utolsó letöltés: 2023. január 6.

Segrave, Jeffrey O.: *Music as sport history: The special case of Pietro Metastasio's L'Olimpiade and the story of the Olympic Games*. In: Anthony Bateman – John Bale (szerk): *Sporting Sounds: Relationship between sport and music*. London: Routledge, 2008. 113-127.

Trenka Magdolna (2020) *Élet–Ritmus–Sport*. In: Forrai Judit – Pók Andrea: *Ritmus a tudományok, a technika és az orvoslás körében. A Magyar Természettudományi Társulat tudománytörténeti kötetei (3)*. Magyar Természettudományi Társulat, 2020. 335-359.